

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสรุปของงานวิจัยด้านขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะคือ เพื่อวิเคราะห์ลักษณะด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัยของงานวิจัยด้านขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ตามแนวคิดของการวิเคราะห์แบบเมทาดา ซึ่งศึกษาจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา สวัสดิการที่ก่อให้เกิดขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ถึงเดือนกันยายนปี 2528 จำนวน 18 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวิเคราะห์งานวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ลักษณะด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัย (Characteristic of the study) ได้แก่ ประเภทของงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ประเมินระดับขวัญของครู การได้มาซึ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวกับขวัญของครูโรงเรียนเอกชน กลุ่มตัวอย่าง วิธีดำเนินการวิจัย ข้อเสนอแนะ และตอนที่ 2 ข้อค้นพบ (Findings) วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัยโดยวิธีเจนนับความถี่ และหาค่าร้อยละ เปรียบเทียบในแต่ละคุณลักษณะ ส่วนการวิเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัย เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบของแต่ละมิติของขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน และวิเคราะห์สภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรายงานสภาพขวัญของครูแบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ ระดับขวัญไม่มีที่ ระดับขวัญค่อนข้างไม่มีที่ ระดับขวัญปานกลาง ระดับขวัญค่อนข้างมีที่ และระดับขวัญมีที่

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัยด้านขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน

1.1 ประเภทของการวิจัย พบว่า งานวิจัยทั้งหมดเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (ร้อยละ 100) และประเภทของสิ่งพิมพ์ที่พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทงานวิทยานิพนธ์

นิพนธ์ (ร้อยละ 94.4) ในจำนวนงานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 50) รองลงมาเป็นงานวิจัยระดับปริญญาโท (ร้อยละ 44.4) และเป็นงานวิจัยของหน่วยงาน น้อยที่สุด (ร้อยละ 5.6)

1.2 ลักษณะวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิเคราะห์พบว่า วัตถุประสงค์ อื่น ๆ คือ เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ สวัสดิภาพ และการให้บริการแก่ครู และสภาพความ เป็นอยู่ของครูในโรงเรียนเอกชน มีมากที่สุดเกือบทุกเล่ม (ร้อยละ 72.2) วัตถุประสงค์รองลง มาคือ ศึกษาสภาพระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 38.8) ศึกษา ตัวแปร หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 16.7) และศึกษาความ สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับขวัญของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 11.1)

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา

1.3.1 ตัวแปรหลัก พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกำลังขวัญในการ ปฏิบัติงานมากที่สุด (7 เล่ม) รองลงมาคือ ฐานะและสภาพความเป็นอยู่ (5 เล่ม) ปัญหาของ ครูโรงเรียนเอกชน (3 เล่ม) และความต้องการ สวัสดิการและบริการที่ครูได้รับ (3 เล่ม)

1.3.2 ตัวแปรอื่นในจำนวนงานวิจัยที่ศึกษา พบว่า ตัวแปรอื่นที่ศึกษา เกี่ยวกับวุฒิและความสามารถของครูในด้านวิชาการมีงานวิจัยศึกษามากที่สุด (9 เล่ม) รองลง มาคือ ฐานะทางเศรษฐกิจและการครองชีพ (8 เล่ม) สวัสดิการและหลักประกันต่างๆอาชีพรู ได้รับ (8 เล่ม) ทศนคติต่อครูเป็นครูโรงเรียนเอกชน (7 เล่ม) สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป ของครู (7 เล่ม) องค์ประกอบของขวัญ (7 เล่ม) การศึกษาหาความรู้เพิ่มของครู (5 เล่ม) นอกนั้นศึกษากันอย่างกระจาย

1.3.3 คำนิยามเชิงปฏิบัติของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ ครู พบว่า ส่วนใหญ่่งานวิจัยที่ไม่ระบุคำนิยามเชิงปฏิบัติของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (11 เล่ม) และงานวิจัยที่ระบุคำนิยามจัดได้เป็น 4 กลุ่ม (7 เล่ม)

1.4 ตัวแปรที่ใช้ประเมินระดับขวัญของครู ในจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาระดับขวัญ 7 เล่ม พบว่า เน้นตัวแปรด้านความมั่นคงปลอดภัยและสวัสดิการของครูมากที่สุด (7 เล่ม) รอง ลงมาคือสภาพการทำงานที่น่าพึงพอใจ (6 เล่ม) นอกนั้นศึกษากันอย่างกระจาย

1.5 การได้มาซึ่งองค์ประกอบและมิติที่เกี่ยวข้องกับขวัญของครูโรงเรียนเอกชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ได้มาโดยการวิเคราะห์จากเอกสารมากที่สุด (5 เล่ม) รองลงมา คือ อินทฤษฎี (1 เล่ม) และจากการสัมภาษณ์ (1 เล่ม) นอกนั้นไม่ระบุไว้

1.6 กลุ่มตัวอย่าง

1.6.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด (ร้อยละ 77.8) รองลงมาคือโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค (ร้อยละ 16.6) และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค (ร้อยละ 5.6)

1.6.2 ระดับมาตรฐานของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นโรงเรียนที่อยู่ในระดับมาตรฐานดีมาก ดี และค่อนข้างดี เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) นอกนั้นอยู่ในระดับมาตรฐานควรปรับปรุง ควรปรับปรุงอย่างมาก และควรปรับปรุงมากที่สุด (ร้อยละ 40)

1.6.3 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 100 - 200 คน (ร้อยละ 33.3) รองลงมาใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดมากกว่า 500 คนขึ้นไป (ร้อยละ 27.8) สำหรับการใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 201 - 300 คน และ 401 - 500 คน มีเท่ากัน (ร้อยละ 16.7) ส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างขนาดน้อยกว่า 100 คนน้อยที่สุด (ร้อยละ 5.5)

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนมากที่สุด (ร้อยละ 72.2) และกลุ่มตัวอย่างที่มีทั้งครูที่ทำหน้าที่สอนและผู้บริหารโรงเรียนรองลงมา (ร้อยละ 27.8)

1.6.4 ระดับชั้นที่สอนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นครูที่สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 33.3) รองลงมาคือครูที่สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา (ร้อยละ 27.8) ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 22.2) ส่วนครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับเดียว คือ ระดับประถมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และที่เปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาเท่ากัน (ร้อยละ 5.6)

1.6.5 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า งานวิจัยที่ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นมากที่สุด (ร้อยละ 38.9) รองลงมาใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (ร้อยละ 27.8) ใช้ประชากรของโรงเรียนในเขตหรือจังหวัดทั้งหมด (ร้อยละ 16.6) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งหลายชั้น (ร้อยละ 11.1) และแบบเจาะจงเลือกมาศึกษา (5.6)

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1.7.1 ช่วงระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน (ร้อยละ 66.6) รองลงมาคือ ใช้เวลา 1 สัปดาห์ (ร้อยละ 11.1) และใช้เวลา 3 สัปดาห์ (ร้อยละ 11.1) นอกนั้นใช้เวลา 2 สัปดาห์ และ 2 เดือน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.7.2 วิธีการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1.7.2.1 การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่สร้างเครื่องมือขึ้นเอง (ร้อยละ 77.8) รองลงมาสร้างเครื่องมือโดยดัดแปลงจากผู้วิจัยอื่น (ร้อยละ 16.6) และใช้เครื่องมือมาตรฐาน (ร้อยละ 5.6)

1.7.2.2 การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ตรวจสอบโดยการนำไปทดลองใช้เพื่อแก้ไขภาษา (ร้อยละ 55.5) รองลงมาตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขปรับปรุง (ร้อยละ 38.9) และตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (ร้อยละ 5.6)

1.7.2.3 การตรวจสอบความเที่ยง พบว่า มีงานวิจัยที่ตรวจสอบโดยการศึกษานำ (9 เล่ม) และในจำนวนงานวิจัยที่มีการศึกษานำได้นำไปวิเคราะห์โดยสูตร Cronbach และสูตรของ Spearman - Brown วิธีละเท่ากัน (วิธีละ 2 เล่ม) และมีค่าความเที่ยงสูง

1.7.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.7.3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 88.9) รองลงมาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามด้วย (ร้อยละ 11.1)

1.7.3.2 ลักษณะแบบสอบถาม พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มีลักษณะแบบสอบถามมากกว่า 1 แบบ และแบบบันทึกรายการมากที่สุด (18 เล่ม) รองลงมาคือแบบคำถามปลายเปิด (11 เล่ม) แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (7 เล่ม) และในจำนวนนี้เป็นประเภท 5 ระดับ 5 เล่ม และประเภท 4 ระดับ 2 เล่ม

1.7.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า งานวิจัยทุกเล่มใช้สถิติวิเคราะห์มากกว่า 1 วิธี โดยเฉพาะสถิติบรรยาย งานวิจัยส่วนใหญ่หาค่าร้อยละ (14 เล่ม) รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ย (7 เล่ม) และความถี่ (3 เล่ม) ส่วนสถิติอนุมานนั้น สถิติที่ใช้วิเคราะห์มากที่สุดคือ สถิติทดสอบ t - test (5 เล่ม) รองลงมาได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (4 เล่ม) สถิติทดสอบ Chi - Square (3 เล่ม)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน

จากผลการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 18 เรื่อง ที่มุ่งบ่งชี้สภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ด้วยตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบในแต่ละมิติ พบว่า สภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนทั่วไป สภาพขวัญอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 58.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.20) โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์แต่ละมิติต่อไปนี้

2.1 มิติลักษณะของครูก่อนปฏิบัติวิชาชีพครู สภาพขวัญอยู่ในระดับค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 61.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.69) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 ทักษะคิดและบุคลิกภาพ พบว่า ทักษะคิดต่อวิชาชีพของครู มีทัศนคติค่อนข้างดี เห็นว่าเป็นอาชีพที่เกียรติได้กุศลและมีใจรัก (เฉลี่ยร้อยละ 61.39) ครูมีความเชื่อมั่นค่อนข้างดีในตนเองในการทำงาน (เฉลี่ยร้อยละ 66.10) และควรมีความทะเยอทะยานในอาชีพครูปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 59.70)

2.1.2 ภูมิหลังของครู พบว่า ครูมีสุขภาพทางกายอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 74.13) และครูมีสภาพทางครอบครัวพออยู่ได้ระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 47.64)

2.2 มิติลักษณะของผู้บริหารและการบริหารงานโรงเรียน สภาพขวัญอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 55.77 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.59) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1 ลักษณะผู้บริหาร พบว่า ครูมีความเชื่อมั่นพอสมควรในตัวผู้บริหาร (เฉลี่ยร้อยละ 57.70)

2.2.2 การบริหารงาน พบว่า ครูได้รับการบริหารงานแบบเผด็จการ (เฉลี่ยร้อยละ 61.80) และครูได้รับการบริหารงานแบบประชาธิปไตย (เฉลี่ยร้อยละ 60.00) ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ครูพบว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารของโรงเรียนด้วยอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 58.30) สำหรับการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้รับรู้เรื่องราวบริหารโรงเรียนครูมีส่วนร่วมค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 61.80) ในด้านความรู้สึกว่าตนได้รับมอบหมายงานที่ท้าทายความสามารถในการทำงานของครูค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 70.13) จึงทำให้ครูมีความรู้สึกพึงพอใจและสุขใจในงานที่ปฏิบัติค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 66.00) ครูมีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 68.48) และครูยังมีความเชื่อมั่นว่าจะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ในระดับค่อนข้างดีด้วย (เฉลี่ยร้อยละ 67.48) สำหรับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของครูอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 52.79) และพบว่าครูมีความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จของงานครูอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 59.67) เช่นเดียวกัน

2.2.3 การบริหารวิเทศการ พบว่า ผู้บริหารที่มีความสามารถในการนิเทศการสอนแก่ครูในระดับค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 67.30) แต่ผู้บริหารให้อิสระในการสอนแก่ครูพอสมควร (เฉลี่ยร้อยละ 51.42) ความพร้อมด้านอุปกรณ์การสอนบริการแก่ครูอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 57.32) และครูได้รับการสนับสนุนกิจกรรมเสริมการสอนของครูจากผู้บริหารค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 60.71)

2.2.4 การบริหารงานบุคลากรและสวัสดิการครู พบว่า ครูได้รับเงินเดือนตามวุฒิของครูอยู่ในระดับค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 63.19) ครูมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานพอสมควร (เฉลี่ยร้อยละ 56.26) ด้านการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับครูของผู้บริหารในงานสอนอยู่ในระดับค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 79.80) แต่การให้บริการอย่างเพียงพอจากโรงเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี (เฉลี่ยร้อยละ 35.96) และการช่วยค่ารักษาพยาบาลแก่ครูอยู่ในระดับไม่ดี (เฉลี่ยร้อยละ 13.78) ครูพบว่า โรงเรียนที่มีเกณฑ์การให้ออกและการลาต่าง ๆ ค่อนข้างไม่ดี (เฉลี่ยร้อยละ 34.96) ส่วนการได้ผลประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ จากผู้บริหารโรงเรียนของครูอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 50.71) ด้านการสนับสนุนให้

ครูก้าวหน้าทางวิชาการ ความรู้ความสามารถของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 50.24) ครูได้รับการเลื่อนตำแหน่งเงินเดือนสูงขึ้นพอสมควร (เฉลี่ยร้อยละ 42.46) สำหรับการให้สวัสดิการด้านอื่น ๆ แก่ครูอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 40.75) และผู้บริหารได้ปกครองครูอย่างยุติธรรมในระดับค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 60.96)

2.3 สภาพแวดล้อมขณะปฏิบัติงานวิชาชีพครู สภาพขวัญอยู่ในระดับค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 63.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.25) ผลการวิเคราะห์หัวข้อแปรในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.3.1 ผู้บริหารและเพื่อนครู พบว่าครูสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 73.20) ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริหารค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 65.77) และครูมีความเป็นมิตรและร่วมมือระหว่างครูค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 61.18) สำหรับครูได้มีโอกาสอยู่ในกลุ่มที่ชอบทำงานค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 65.53) โดยครูรู้สึกว่ามีสถานภาพและการยอมรับนับถือจากผู้บริหารและเพื่อนครูค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 68.35)

2.3.2 นักเรียน พบว่าครูมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 69.47) และครูได้รับการยอมรับนับถือจากนักเรียนและนักเรียนสนใจการเรียนค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 74.88)

2.3.3 ชุมชนพบว่า ครูเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชนค่อนข้างดี (เฉลี่ยร้อยละ 61.80) และครูยังได้รับความสนใจและให้ความร่วมมือค่อนข้างดีจากผู้ปกครอง (เฉลี่ยร้อยละ 61.40)

2.3.4 สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน พบว่าครูเห็นว่าการจัดโรงเรียนมีระเบียบเรียบร้อยปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 52.50) และครูเห็นว่าอาคารสถานที่เรียนจัดได้เพียงพอ (เฉลี่ยร้อยละ 47.00) ส่วนครูที่เห็นว่าที่ตั้งโรงเรียนเหมาะสม มีสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในระดับปานกลาง (เฉลี่ยร้อยละ 56.20)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะให้นำไปปฏิบัติต่อของงานวิจัยทั้ง 18 เล่ม

3.1 ข้อเสนอแนะให้ปฏิบัติต่อสำหรับผู้บริหารระดับสูง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการจัดอบรมให้แก่ครูอย่างทั่วถึงเท่าเทียมครูรัฐบาล และกำหนดค้ำคราเงินเดือนเท่าเทียมครูรัฐบาล (7 เล่มเท่ากัน) รองลงมาคือ กำหนดระเบียบการให้ออก แก่ไขสัญญาเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ครู ควรหาวิธีส่งเคราะห์ครูโรงเรียนเอกชน และมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนคุ้มครองแก่สวัสดิภาพของครู (6 เล่มเท่ากัน) จัดที่เทศาภิเทศให้ทำแนะนำปรึกษาแก่ครู (5 เล่ม) นอกจากนี้เป็นข้อเสนอแนะด้านการบริการให้แก่ครูค่อนข้างกระจาย

3.2 ข้อเสนอแนะให้ปฏิบัติต่อสำหรับผู้บริหารระดับโรงเรียน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เสนอแนะในเรื่องส่งเสริมครูให้ศึกษาต่อ ส่งครูอบรมโดยออกค่าใช้จ่ายและเบี้ยเลี้ยงให้แก่ครู (9 เล่ม) รองลงมาคือไม่กำหนดชั่วโมงสอนให้ครูมากเกินไป (8 เล่ม) จัดให้บริการน้ำดื่ม อาหารกลางวัน ห้องพักครู จัดนันทนาการ ปรับปรุงด้านสวัสดิการของโรงเรียน (8 เล่ม) วางระเบียบพิจารณาเงินเดือน อัตราเงินเดือนไม่ต่ำกว่าวุฒิที่รัฐกำหนด (6 เล่ม) จัดห้องสมุด ศูนย์บริการทางวิชาการให้ครูใช้ค้นคว้าและจัดอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอแก่ครู (5 เล่ม) ตั้งทุนสวัสดิการช่วยครูที่ขาดแคลนให้กู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำ (4 เล่ม) ให้ความสำคัญและให้เกียรติแก่ครู (4 เล่ม) ยึดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย (4 เล่ม) และกำหนดระเบียบแน่นอนเกี่ยวกับการพิจารณาให้ครูออก มีการแจ้งล่วงหน้าและเงินสงเคราะห์ให้ครู (4 เล่ม) นอกนั้นเป็นข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ ค่อนข้างกระจาย

3.3 ข้อเสนอแนะให้ปฏิบัติต่อสำหรับครู พบว่า งานวิจัยเสนอแนะให้ครูศึกษาหาความรู้ เทคนิคการสอนอยู่เสมอ มากที่สุด (7 เล่ม) รองลงมาครูควรคิดเสมอว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นนุศล (2 เล่ม) ครูไม่ทอดทิ้งและเลยการปรับปรุงตนเอง ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (1 เล่ม) และครูควรมีมุขยสัมพันธ์ที่ดี ปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ (1 เล่ม)

3.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ พบว่า มีงานวิจัย (1 เล่ม) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชน ควรมีการจัดประชุมสัมมนาระหว่างครูที่สอนในวิชาเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันแก้ปัญหา นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการสอนต่อไป

3.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป พบว่า งานวิจัยได้เสนอแนะให้มีการวิจัยกว้างขวางทุกระดับการศึกษา มากที่สุด (5 เล่ม) รองลงมาคือ ควรมีการวิจัยปัญหาด้านสวัสดิการในส่วนภูมิภาค (4 เล่ม) นอกนั้นมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้ ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อกำลังขวัญของครูให้กว้างขวางยิ่งขึ้น วิจัยลักษณะและพฤติกรรมของครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริหารในโรงเรียนเอกชน ศึกษาเปรียบเทียบขวัญของครูที่ทำหน้าที่สอน ที่เป็นข้าราชการและลูกจ้าง ศึกษาอิทธิพลของครูที่มีต่อนักเรียนระหว่างครูวิชาชีพ และครูวิชาอื่น ๆ ศึกษาความแตกต่างของขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนโดยพิจารณาถึงเพศ วุฒิ อายุ การวิจัย

ควรใช้คำถามแบบปลายเปิดร่วมกับการสัมภาษณ์และการสังเกต ควรมีการศึกษาความเห็นเกี่ยวกับขวัญของครูโรงเรียนเอกชนกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา ที่ออกไปเป็นครู ประชาชนทั่วไป ควรศึกษาเปรียบเทียบขวัญของครูในกรุงเทพฯ กับขวัญของครูในภูมิภาค และควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู (1 เล่มเท่ากันหมด)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัย พบว่า เป็นงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรในองค์ประกอบของขวัญโดยการสร้างขอบเขตที่ครอบคลุมและวิเคราะห์ตัวแปรขององค์ประกอบตามความคิดเห็นและการรับรู้ของครู มิได้ศึกษาองค์ประกอบตามสภาพที่เป็นจริง และมีได้วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ดังนี้

1.1 ประเภทของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงบรรยายทั้งหมด ที่เป็นเช่นนี้ เพราะลักษณะงานวิจัยเกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน มุ่งบ่งชี้ถึงสภาพปัจจุบันเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาด้านการบริหารงานครู สำหรับอนาคต แก้ไขปัญหาและลดปัญหาครูออกกลางปี การศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู โดยมุ่งส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครู งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 50) และระดับปริญญาโท (ร้อยละ 44.4) และเป็นเงินวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับครูคือครูสภา (ร้อยละ 5.6) ยังไม่ปรากฏว่ามีหน่วยราชการใดทางการศึกษาได้วิจัยด้านขวัญและกำลังใจ สวัสดิการของครู

1.2 ลักษณะวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 38.8) เพื่อศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 16.7) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับขวัญของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 11.1) นอกนั้นเป็นวัตถุประสงค์อื่น ๆ คือ เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการสวัสดิภาพและการให้บริการแก่ครู และสภาพความเป็นอยู่ของครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 72.2) ลักษณะวัตถุประสงค์ทุกข้อของงานวิจัยต่างมุ่งเน้นที่ศึกษาตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครู และตรวจสอบสภาพขวัญของครูโรงเรียนเอกชน แต่ไม่มีการศึกษาองค์ประกอบของขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา พบว่า

ตัวแปรอื่นที่ศึกษากันมากที่สุดคือวุฒิ และความสามารถของครูในด้านวิชาการ (ร้อยละ 50) ฐานะทางเศรษฐกิจและการครองชีพ สวัสดิการและหลักประกันทางอาชีพที่ครูได้รับเป็นตัวแปรรองลงมาที่ศึกษามาก (ร้อยละ 44.4) องค์ประกอบของขวัญ สภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของครู และทัศนคติต่อการเป็นครูโรงเรียนเอกชน (ร้อยละ 38.9) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มุ่งศึกษาเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ยังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่ศึกษากันอย่างกระจาย

ตัวแปรหลักที่ศึกษาเน้นกันมากที่สุดคือ กำลังขวัญในการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 38.9) รองลงมาคือ ฐานะและสภาพความเป็นอยู่ (ร้อยละ 27.8) ส่วนปัญหาของครูโรงเรียนเอกชนและความต้องการ สวัสดิการ และบริการที่ครูได้รับ (ร้อยละ 16.7) เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของครู เป็นแนวทางในการพัฒนา และแก้ไขปัญหของครูโรงเรียนเอกชนต่อไป

ดังนั้นคำนิยามเชิงปฏิบัติของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่เสนอไว้มีดังนี้ ทัศนคติที่เกิดจากภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจของแต่ละบุคคล และกลุ่มบุคคลที่มีต่อความต้องการ วัตถุประสงค์และความสัมพันธ์ร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แสดงออกให้ประจักษ์โดยพฤติกรรม ด้วยการมีปฏิริยาต่อสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน (2 เล่ม) เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา (2 เล่ม) เป็นความรู้สึกของครูที่มีต่อความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานซึ่งแสดงออกให้เห็นได้จากการเต็มใจในการทำงาน (2 เล่ม) เป็นกำลังใจหรือความพึงพอใจของคนในการปฏิบัติงานและมีประสิทธิภาพ แสดงว่า เขามีขวัญสูง (1 เล่ม) คำนิยามเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ชี้ให้เห็นว่าผลของขวัญและกำลังใจของครูจะปรากฏหรือแสดงออกให้เห็นในการปฏิบัติงานของครู

1.4 ตัวแปรที่ใช้ประเมินระดับขวัญของครู พบว่า องค์ประกอบ (ตัวแปร) ของขวัญและด้านความมั่นคงปลอดภัยและสวัสดิการของครู เป็นตัวแปรที่ใช้ประเมินระดับขวัญมากที่สุด (ร้อยละ 38.9) รองลงมาคือสภาพการทำงานที่น่าพึงพอใจ (ร้อยละ 33.3) มีงานวิจัยบางเล่มตัวแปรที่ใช้ประเมินมีหลายตัวและค่อนข้างกระจาย แต่ก็คล้ายคลึงกับตัวแปรขององค์ประกอบของขวัญอยู่เป็นอันมาก

1.5 การได้มีซึ่งองค์ประกอบและมิติที่เกี่ยวกับขวัญของครูโรงเรียนเอกชน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ได้มาโดยการวิเคราะห์เอกสาร (5 เล่ม) นอกนั้นใช้วิธีสังเกต (1 เล่ม) และจากการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียน (1 เล่ม) ที่เป็นเช่นนี้เพราะยังไม่มีทฤษฎีเกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูโดยตรงของไทย นอกจากทฤษฎีต่างประเทศดังเช่น งานวิจัยที่ใช้สังเกตของ Dale Yoder (1 เล่ม) ส่วนการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียนนั้นมักมีปัญหาอุปสรรค และที่สำคัญคือความครอบคลุมของเนื้อหาตามที่งานวิจัยรายงานไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

1.6 กลุ่มตัวอย่าง พบว่า

สถานที่ตั้งของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ (14 เล่ม) นอกนั้นเป็นกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ และภูมิภาค (3 เล่ม) และเป็นโรงเรียนที่ตั้งในภูมิภาคหมด (1 เล่ม) เห็นได้ชัดว่างานวิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพฯ ทำให้ได้คำตอบของการศึกษาสภาวะขวัญของครู สวัสดิการของครูที่ได้รับและปัญหาต่าง ๆ เฉพาะในกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่

นอกจากนั้นโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้พบว่า เป็นโรงเรียนเอกชนสายสามัญศึกษาในระดับมาตรฐานดีมาก คี และค่อนข้างดีเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) และโรงเรียนเหล่านี้ก็จัดอยู่ในประเภทขนาดใหญ่ด้วย

สำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยส่วนใหญ่มีขนาด 100-200 คน (ร้อยละ 33.3) รองลงมาเป็นขนาดมากกว่า 500 คน (ร้อยละ 27.8) ขนาด 201-300 คน และขนาด 401-500 คน (ร้อยละ 16.7) และที่มีขนาดน้อยกว่า 100 คน มีเพียงเล่มเดียว (ร้อยละ 5.5) ฉะนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่พอที่จะวิเคราะห์สภาวะขวัญของครู

ในจำนวนครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ทำหน้าที่เป็นครูสอนอย่างเต็มเวลาที่สุด (ร้อยละ 72.2) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนและผู้บริหารโรงเรียนมีจำนวนน้อย (ร้อยละ 27.8) การที่ศึกษาวิเคราะห์จึงเป็นสภาพปัญหาและขวัญของครูที่ทำหน้าที่สอนโดยตรงเป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาที่ครูรับผิดชอบการสอนอยู่พบว่า เป็นครูที่สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่อนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 33.3) รองลงมาคือ

ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 27.8) เปิดแต่ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 22.2) นอกนั้นคือ เปิดแต่ระดับประถมศึกษา ระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา และเปิดแต่ระดับอาชีวศึกษามีจำนวนเท่า ๆ กัน (ร้อยละ 5.6) ซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างครูรับผิดชอบสอนในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด และมุ่งเน้นที่ครูสายสามัญศึกษามากกว่าครูสายอาชีวศึกษา

ส่วนวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างพบว่า ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นมากที่สุด (ร้อยละ 38.9) รองลงมาใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (ร้อยละ 27.8) นอกนั้นเป็นการศึกษาประชากรของเขตหรือจังหวัดเล็ก ๆ (ร้อยละ 16.6) มีการใช้วิธีสุ่มแบบหลายชั้นบ้าง (ร้อยละ 11.1) และแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างโดยไม่เลือก (ร้อยละ 5.6) การทำงานวิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มแบบแบ่งชั้นเพราะว่า โรงเรียนเอกชนมีการเปิดสอนหลาย ๆ ระดับในโรงเรียนเดียวกัน มีขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน และยังมีระดับมาตรฐานที่ต่างกันอย่างอีกด้วย การที่จะได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ จึงมักใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นมากที่สุด

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย พบว่า

ช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.6) ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน มีจำนวนงานวิจัยน้อยมากที่จะใช้เวลาเก็บข้อมูล 1 สัปดาห์ 2 สัปดาห์ 3 สัปดาห์ หรือ 2 เดือน ทั้งนี้เพราะเป็นการเก็บข้อมูลใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปให้ครูตอบ และคอยรับกลับคืน โดยที่ผู้วิจัยจะกำหนดเวลาเอาไว้

การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (ร้อยละ 77.8) สร้างเอง รองลงมาคือ ดัดแปลงจากผู้วิจัยอื่น (ร้อยละ 16.6) และใช้เครื่องมือมาตรฐาน (ร้อยละ 5.6) ที่เป็นเช่นนั้นเพราะองค์ประกอบ (ตัวแปร) ของขวัญในการปฏิบัติงานของครู มีบางองค์ประกอบแตกต่างกันไปบ้าง

การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล งานวิจัยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44.4) เพียงแต่นำไปทดลองใช้เพื่อที่จะแก้ไขภาษา มีงานวิจัยเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 27.8) ที่ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือ วิธีอื่นคือตรวจสอบ Face Validity (ร้อยละ 17.1) และ Content Validity (ร้อยละ 5.6) และมีงานวิจัย (ร้อยละ 11.1) ไม่ระบุว่ามีการตรวจสอบความตรง ซึ่งจะทำให้เครื่องมือขาดความตรง

สำหรับการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่มีการศึกษานำเท่านั้น (ร้อยละ 50) และมีการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงระบุไว้ในรายงานวิจัย (ร้อยละ 22.2) นอกนั้นไม่ระบุว่ามีการหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือไว้ แสดงว่าเครื่องมือของงานวิจัยเหล่านี้ยังขาดการตรวจสอบความเที่ยงอยู่มาก

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถาม (ร้อยละ 88.9) และมีงานวิจัยเพียง 2 เล่ม (ร้อยละ 11.1) ที่ใช้ทั้งการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และลักษณะของแบบสอบถามทุกงานวิจัยจะมีหลายลักษณะ ส่วนใหญ่เป็นแบบบันทึกรายการ (ร้อยละ 100) มีแบบคำถามปลายเปิด (ร้อยละ 61.1) และมีลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนการประมาณค่า (ร้อยละ 38.9) อยู่ในแบบสอบถามเดียวกัน ซึ่งการใช้ลักษณะแบบสอบถามหลายลักษณะในแบบสอบถามชุดเดียวกันทำให้ได้ข้อมูลกว้างขวางออกไป และอาจได้ข้อมูลข้างเคียงจากผู้ตอบด้วย เพราะงานวิจัยทั้ง 18 เล่ม เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของครู ข้อมูลที่ได้ควรจะถูกกว้างขวางครอบคลุมเกี่ยวกับชีวิตในการปฏิบัติงานของครูและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ กันด้วย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยแต่ละเล่มใช้วิธีวิเคราะห์หลาย ๆ วิธีในเล่มเดียวกัน สถิติบรรยายถูกนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลมากที่สุด โดยเฉพาะการหาค่าร้อยละ (14 เล่ม) การหาค่าเฉลี่ย (7 เล่ม) และการหาความถี่ (3 เล่ม) ส่วนงานวิจัยที่ใช้สถิติอนุมานวิธีเพื่อต้องการจะเปรียบเทียบกลุ่มของตัวแปร หรือหาความสัมพันธ์ของตัวแปรกับชีวิตในการปฏิบัติของครู ที่ใช้วิเคราะห์มากที่สุด คือ การทดสอบ t - test (5 เล่ม) รองลงมา คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (4 เล่ม) การทดสอบ Chi - Square (3 เล่ม) นอกจากนั้น เป็นการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (1 เล่ม) และ Contingency Coefficient จำนวน 1 เล่ม

2. การวิเคราะห์ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน พบว่า สภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปอยู่ในระดับขวัญปานกลาง เฉลี่ยร้อยละ 58.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.20 แสดงว่า ข้อค้นพบของตัวแปรแต่ละตัวจากรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องค่อนข้างแตกต่างกันในระดับชีวิตของครู นั่นคือ

มาตราการวัดของขวัญไม่มีลักษณะเป็นเอกมิติ (Unidimension) และ/หรือลักษณะขวัญของครูในโรงเรียนเอกชนต่าง ๆ ค่อนข้างแตกต่างกัน จากการที่ผู้เกี่ยวข้องขวัญทั้ง 10 ท่าน และผู้วิจัยได้จัดตัวแปรขององค์ประกอบในแต่ละมิติ 3 มิติ ตามแบบวิเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยทั้ง 18 เล่ม ต่างมุ่งชี้ตัวแปรขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนดังนี้

2.1 มิติลักษณะของครูก่อนการปฏิบัติวิชาชีพครู พบว่า สภาพขวัญของครูอยู่ในระดับค่อนข้างดี เฉลี่ยร้อยละ 61.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.69

2.1.1. ทักษะคิดและบุคลิกภาพของครู เกี่ยวกับทัศนคติต่อวิชาชีพของครู เฉลี่ยร้อยละ 61.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 22.55 ที่มีทัศนคติค่อนข้างดี แต่ครูอีกจำนวนหนึ่งยังมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูไม่ดี ทำไปเพราะยังหางานอื่นทำไม่ได้ หรือกำลังรอโอกาสสำหรับการเปลี่ยนงาน จะเห็นได้ว่าครูเฉลี่ยร้อยละ 59.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.44 เท่านั้นที่มีความทะเยอทะยานในอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นเป็นครูที่ทำงานไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่มีแรงผลักดันให้มีความมุ่งมั่นและขวัญดีในการปฏิบัติงานของครู จึงมีครูเฉลี่ยร้อยละ 66.10 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.74 เท่านั้นที่มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างดี ทั้ง 3 ตัวแปรนี้เป็นแรงผลักดันให้มีความมุ่งมั่นและขวัญดีสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า การสร้างความภูมิใจในศักดิ์ศรีแห่งอาชีพ เมื่อครูมีศรัทธาและภูมิใจในอาชีพตน ทั้งในด้านที่จะเสริมสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ และความเจริญให้แก่ตนเอง ความมีน้ำใจหรือขวัญในการปฏิบัติงานก็ย่อมจะเกิดขึ้น (พนัส หันนาคินทร์ 2526 : 220)

2.1.2 ภูมิหลังของครู ครูส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 74.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19.01 มีสุขภาพทางกายอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน แต่มีครูเฉลี่ยร้อยละ 47.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.15 เท่านั้นที่มีสภาพทางครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนอีกจำนวนกว่าครึ่งยังมีปัญหาอยู่ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานของครู เกือบทุกทำให้ครูเกิดความกังวลตลอดเวลา ขวัญหลงครูก็หมดลงไปด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงจัดกองทุนสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ช่วยเหลือครอบครัวของครูดังเช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าเล่าเรียนบุตรแก่ครู (ทั้งรายละเอียดปัญหาภาคผนวก ก.)

2.2 มิติลักษณะของผู้บริหารและการบริหารงานโรงเรียน พบว่าสภาพขวัญของครูอยู่ในระดับปานกลาง เฉลี่ยร้อยละ 55.77 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.59

2.2.1 ลักษณะผู้บริหาร ครูทุกคนมีภาระในเรื่องการสอน การอบรมลูกศิษย์ และทำกิจกรรมนอกเหนือจากการสอน ผู้บริหารและการบริหารโรงเรียนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งผลโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจของครู เทคนิคการบริหารที่ดีย่อมจะช่วยให้ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนได้อย่างเต็มที่ มีอิสระและมีประสิทธิภาพสูง (กองวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2525 : 133) ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่งานวิจัยได้ศึกษาไว้ พบว่า มีครูเฉลี่ยร้อยละ 57.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 28.45 ที่มีความเชื่อมั่นในความเป็นผู้นำและความสามารถในการบริหารด้วย จึงจะทำให้ครูเกิดความรู้สึกศรัทธาด้วยความจริงใจ และยังเกิดความภูมิใจที่ได้ทำงานกับผู้บริหารที่มีความสามารถ เป็นที่ยอมรับกันในวงงานครู และในสังคมของท้องถิ่น

2.2.2 การบริหารงาน วิธีการบริหารงานแบบต่าง ๆ พบว่า ครูเฉลี่ยร้อยละ 61.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.16 ได้รับการบริหารงานแบบเผด็จการ ซึ่งครูจะเกิดความรู้สึกถูกบังคับ ขาดน้ำใจและขวัญในการปฏิบัติงาน และครูเฉลี่ยร้อยละ 60.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 24.95 ได้รับการบริหารงานแบบประชาธิปไตยนั้น ผู้บริหารสามารถสร้างขวัญในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นแก่ครูทั้งรายบุคคลและเป็นคณะ ซึ่งจะแน่ใจได้ว่าผลงานที่ได้ออกมาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และเป็นที่ยอมรับด้วยกันทั้งผู้สั่งและผู้รับคำสั่ง ผู้บริหารเปิดโอกาสพอสมควรให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารแก่ครูเฉลี่ยร้อยละ 58.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.38 และเปิดโอกาสให้รับรู้เรื่องการบริหารโรงเรียนแก่ครูค่อนข้างดี ร้อยละ 61.80 ซึ่งเป็นการสร้างให้เกิดความสำนึกในเจตหมายของการทำงานร่วมกัน ครูเฉลี่ยร้อยละ 70.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.49 ได้รับการมอบหมายงานที่ท้าทายความสามารถเป็นการให้โอกาสครูได้แสดงความสามารถตามที่ตนถนัดอยู่ในระดับค่อนข้างดี ทำให้ครูเฉลี่ยร้อยละ 66.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.21 มีความพึงพอใจและสุขใจในงานที่ปฏิบัติในระดับค่อนข้างดีเช่นกัน ระดับขวัญของครูสูงขึ้น มีความกระตือรือร้นในการทำงานไม่เฉื่อยชา ไม่ขาดงานโดยไม่จำเป็น ครูเฉลี่ยร้อยละ 68.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.87 มีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของการบริหารค่อนข้างดี ผู้บริหารมีความรอบรู้ในเทคนิคของงานที่ต้องทำอย่างแท้จริง การสั่งงานหรือการทำงานมีความผิดพลาดน้อยที่สุด คุณสมบัติข้อนี้ทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของการทำงานของผู้บริหาร และเกิดความสบายใจที่จะทำตามคำสั่งหรือข้อเสนอแนะ ครูเฉลี่ยร้อยละ 67.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.72 มีความเชื่อมั่นค่อนข้าง

คิดว่าจะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนั้นครูเฉลี่ยร้อยละ 52.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.34 มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และครูก็มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานครูระดับปานกลางเฉลี่ยร้อยละ 59.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.27

2.2.3 การบริหารวิชาการ พบว่า ครูเฉลี่ยร้อยละ 67.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.28 มีผู้บริหารที่มีความสามารถในการนิเทศการสอนในระดับค่อนข้างดี ครูเฉลี่ยร้อยละ 51.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 27.97 ผู้บริหารให้อิสระในการสอนในระดับปานกลาง ครูเฉลี่ยร้อยละ 57.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16.30 เห็นว่า ผู้บริหารจัดให้ความพร้อมด้านอุปกรณ์การสอนในระดับปานกลาง ครูเฉลี่ยร้อยละ 60.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 15.90 ได้รับการสนับสนุนด้านกิจกรรมเสริมการสอนของครูในระดับค่อนข้างดี ซึ่งตัวแปรในองค์ประกอบนี้ควรมีระดับดี ช่วยให้การทำงานของครูเป็นไปได้อย่างราบรื่น ไม่เกิดอุปสรรคและความกังวล คับข้องใจ หมดกำลังใจในการทำงาน

2.2.4 การบริหารงานบุคลากรและสวัสดิการครู พบว่า ครูเฉลี่ยร้อยละ 63.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 23.64 ที่ได้รับเงินเดือนตามวุฒิของครูอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่ยังมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานระดับปานกลาง ครูเฉลี่ยร้อยละ 79.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.39 ได้รับการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับครูในงานสอนจากผู้บริหารค่อนข้างดี และครูเฉลี่ยร้อยละ 35.96 ได้รับการให้บริการอย่างเพียงพอที่ค่อนข้างไม่ดี เช่นเดียวกับด้านการช่วยค่ารักษาพยาบาลซึ่งได้แก่ครูเฉลี่ยร้อยละ 13.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16.53 ซึ่งอยู่ในระดับไม่ดี ครูเฉลี่ยร้อยละ 34.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 26.78 ค่อนข้างไม่ดี พบว่า ผู้บริหารมีกฎเกณฑ์การให้ออกและการลาต่าง ๆ ไร้ชัดเจน เพื่อครูจะได้ถือปฏิบัติอย่างถูกต้อง และไม่มีการดกเถียงกันในภายหลังจนเกิดกรณีพิพาทขึ้น ส่วนด้านผลประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ ผู้บริหารให้แก่ครูระดับปานกลางเฉลี่ยร้อยละ 50.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.56 ส่วนการสนับสนุนให้ก้าวหน้าทางวิชาการความรู้ความสามารถให้แก่ครูระดับปานกลางเฉลี่ยร้อยละ 50.24 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16.82 ซึ่งผู้บริหารยังให้การสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร ครูเฉลี่ยร้อยละ 42.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.33 ได้รับการเลื่อนตำแหน่งเงินเดือนสูงขึ้น ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางจะเห็นได้ว่า มีครูกว่าครึ่งที่ไม่ได้รับการเลื่อนขึ้นเงินเดือน การให้สวัสดิการด้านอื่น ครูเฉลี่ยร้อยละ 40.75

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19.12 อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับรายงานการสำรวจ สถานภาพในการประกอบวิชาชีพครู (กองวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2525 : 134) พบว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ขวัญและกำลังใจของครูไม่เพียงพอ เนื่องจากครู มีรายได้ต่ำ จึงไม่สามารถทุ่มเทแรงงานให้กับการสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ครูยังได้รับ บริการทางสวัสดิการไม่เพียงพอ ไม่มีผู้ใดปกป้องสิทธิของครูอย่างจริงจัง นอกจากนี้ การที่ครูเฉลี่ย ร้อยละ 60.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.21 เห็นว่ามีการปกครองอย่างยุติธรรมของ ผู้บริหารในระดับก่อนข้างดี ก็เป็นการสร้างความจงรักภักดี ทำให้ครูพยายามมองการบริหาร ของโรงเรียนในแง่ดีและส่งเสริมให้ครูมีระดับขวัญสูงขึ้นไปอีก

2.3 สภาพแวดล้อมขณะปฏิบัติงานวิชาชีพครู พบว่า สภาพขวัญของครูอยู่ในระดับ ก่อนข้างดี เฉลี่ยร้อยละ 63.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.25

2.3 สภาพแวดล้อมขณะปฏิบัติงานวิชาชีพครู พบว่า

2.3.1 ผู้บริหารและเพื่อนครู ครูเฉลี่ยร้อยละ 73.20 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 9.04 สามารถร่วมงานกับผู้อื่นก่อนข้างดี แสดงว่าครูมีการปรับตัวดี ครูเฉลี่ยร้อยละ 65.77 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.51 ตอบว่า ความสัมพันธ์ของผู้บริหารกับครูก่อนข้างดี ครูเฉลี่ยร้อยละ 61.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 18.43 เห็นว่ามีความเป็นมิตรและร่วมมือ ระหว่างครูก่อนข้างดี และครูเฉลี่ยร้อยละ 65.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.34 ได้ทำงาน อยู่ในกลุ่มที่ก่อนข้างชอบทำงาน ซึ่งครูเฉลี่ยร้อยละ 68.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.33 ระบุว่าสถานภาพและทระยอมรับนับถือจากผู้บริหารและเพื่อนครูก่อนข้างดี การได้รับการยอมรับ นับถือจากคนอื่นเป็นความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยาของคนเช่นเดียวกัน

2.3.2 นักเรียน พบว่า ครูเฉลี่ยร้อยละ 69.47 และส่วนเบี่ยงเบนมาตร ฐาน 6.91 เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนดีและครูเฉลี่ยร้อยละ 74.88 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16.70 ลงความเห็นเช่นเดียวกันว่า นักเรียนให้การยอมรับนับถือครู และสนใจการเรียนก่อนข้างดี ทั้ง 2 ตัวแปรนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญในการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพ ครูจะมีความสุข และภาคภูมิใจต่องานที่ปฏิบัติอยู่ เป็นการสร้างความภาคภูมิใจ ในศักดิ์ศรีแห่งอาชีพครู ทำให้ขวัญของครูสูงด้วย

2.3.3 ชุมชน พบว่า ครูเฉลี่ยร้อยละ 61.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16.69 เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชนก่อนข้างดี ทำให้ครูเฉลี่ยร้อยละ 61.40 และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน 23.76 ได้รับความสนใจและให้ความร่วมมือจากผู้ปกครองค่อนข้างดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน ดังปรากฏในปัจจุบันที่ว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ มีมาตรฐานดี สร้างชื่อเสียง จนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง และนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน

2.3.4 สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า ครูเฉลี่ยร้อยละ 52.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .42 เห็นว่าการจัดโรงเรียนมีระเบียบเรียบร้อยในระดับปานกลาง ครูเฉลี่ยร้อยละ 47.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.52 ตอบว่า อาคารสถานที่เรียนจัดเพียงพอ ยังมีมากกว่าครั้งที่จัดไม่เพียงพอ และครูเฉลี่ยร้อยละ 56.20 เห็นว่า การตั้งโรงเรียนเหมาะสม มีสิ่งแวดล้อมดีในระดับปานกลาง ปัญหาเรื่องที่ทำงานนี้เป็นปัญหาที่มักจะถูกทะเลาะอยู่ไม่น้อย เพราะคำพังเพยที่ว่า "คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก" นี้มีส่วนจริงอยู่มาก ถ้าครูในคณะมีความตั้งใจและมีน้ำใจในการทำงานแล้ว ถึงสถานที่จะขาดความเหมาะสมไปบ้าง ก็คงจะไม่ทำให้การงานต้องเสียไป อย่างไรก็ตาม ถ้าสถานที่ขาดความสะดวกสบายจนเกินไป ก็ย่อมมีผลกระทบต่อจิตใจ ผลงานที่จะออกมาอย่างที่ต้องการย่อมไม่ได้ ในเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานสบายพอสมควร ดังนั้น การจัดที่ทำงานให้มีความสะดวกสบายพอสมควรจึงมีส่วนช่วยสร้างขวัญในการทำงานได้ไม่น้อย (พนัส หันนาคินทร์ 2526 : 225)

การวิเคราะห์สภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ได้ใช้ดัชนีเชิงปริมาณสำหรับการสังเคราะห์ตัวแปรโคต ๑ ในลักษณะงานวิจัยนี้ จึงมีลักษณะของการวิเคราะห์เนื้อหามากกว่าการวิเคราะห์แบบเมทาดา และพบว่า สภาพกำลังขวัญอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างครูสอนอยู่ในโรงเรียนที่ขนาดใหญ่ และอันดับมาตรฐานของโรงเรียนอยู่ในระดับดีมาก ดี และค่อนข้างดี ประมาณร้อยละ 60 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โรเบิร์ต แอล เบอ์เก็ท (Robert L. Bergeth, 1971 : 6293-A) พบว่า ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับขวัญสูงกว่าครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเป็นโรงเรียนประเภทมูลนิธิ

ข้อนำสังเกตสำหรับงานวิจัยแต่ละเล่มแต่ละเรื่อง การตีความเรื่องสภาพขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนนี้เป็นระดับสูงต่ำ และ งานวิจัยด้านนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนไม่ได้ศึกษาไว้ เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน

3. ข้อเสนอแนะให้นำไปปฏิบัติต่อไป

3.1 ข้อเสนอแนะให้ปฏิบัติต่อสำหรับผู้บริหารระดับสูง พบว่า ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยได้เน้นเรื่องการจัดอบรมให้แก่ครูอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกับครูรัฐบาล (7 เล่ม) และการกำหนดอัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดให้เท่าเทียมครูโรงเรียนรัฐบาล (7 เล่ม) ข้อเสนอแนะที่งานวิจัยเสนอรองลงมาคือ การกำหนดระเบียบการให้ออกแก้ไขสัญญาจ้าง เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการพิจารณา (6 เล่ม) วางวิธีการสงเคราะห์ครูโรงเรียนเอกชน เมื่อครูมีปัญหาด้านการเงินขึ้น (6 เล่ม) มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนคุ้มครองแก่สวัสดิภาพของครู (6 เล่ม) จัดศึกษานิเทศก์ให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาการสอน (5 เล่ม) ข้อเสนอแนะเหล่านี้ ผู้บริหารระดับสูงได้ให้ความสนใจและแก้ไขปรับปรุงจัดให้แก่ครูดังนี้ ในปี พ.ศ. 2519 ได้มี "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสงเคราะห์ครูใหญ่ และครูโรงเรียนราษฎร์เป็นเงินทดแทน พ.ศ. 2519" ว่าด้วยการสงเคราะห์เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ครูใหญ่และครูโรงเรียนราษฎร์ เป็นเงินที่จ่ายเป็นค่าทดแทน ค่ารักษาพยาบาล และค่าทำศพ (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ 2519) ต่อมา พ.ศ. 2526 ได้มี "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสงเคราะห์ครูใหญ่ และครูโรงเรียนเอกชนในกรณีเจ็บป่วยและคลอดบุตร พ.ศ. 2526" สงเคราะห์กรณีเจ็บป่วยสำหรับครูและครอบครัว (ให้แก่สามีหรือภรรยา บุตร และพ่อแม่ของครู) และกรณีคลอดบุตรสำหรับครูหรือภรรยาของครู พ.ศ. 2527 ให้ออก "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนเป็นเงินทุนเลี้ยงชีพ พ.ศ. 2527" เป็นเงินสงเคราะห์เมื่อครูลาออกและทำงานครบ 5 ปี จะได้เงินสงเคราะห์ทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2528 ก็มีระเบียบออกมามาก 2 ฉบับ คือ "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการช่วยเหลือครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนเป็นเงินสมทบเงินเดือนและเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว พ.ศ. 2528" เพื่อให้ครูได้รับเงินเดือนตามวุฒิ และได้เงินช่วยค่าครองชีพชั่วคราวเทียบเท่าข้าราชการ และ "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนที่เกี่ยวกับการศึกษาของบุตร" ครูสามารถเบิกค่าเล่าเรียนบุตรได้ (ทั้งรายละเอียดระเบียบต่างๆ ในภาคผนวก ค.) และขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำลังเสนอระเบียบว่าด้วยการสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อการสร้างบ้านให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอนุมัติ สำหรับด้านอื่น ๆ เมื่อบายวันที่ 6 ธันวาคม 2528 นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเปิดเผยว่า "ได้พยายามส่งเสริม

สนับสนุนบุคลากรที่ทำงานอยู่ในสถานศึกษาเอกชนให้ได้รับสิทธิทางด้านสวัสดิการและด้านอื่น ๆ ให้ใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับข้าราชการ เพื่อเป็นการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของทำงาน ด้านนี้ในภาคเอกชน ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ ครูโรงเรียนเอกชน" (หนังสือพิมพ์มติชน 8 ธันวาคม 2528)

3.2 ข้อเสนอแนะให้ปฏิบัติต่อสำหรับผู้บริหารโรงเรียน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ เสนอแนะให้โรงเรียนส่งเสริมครูให้การศึกษาต่อ ส่งครูเข้าอบรมทุกโอกาสโดยออกค่าใช้จ่าย และเบี้ยเลี้ยงให้ (9 เล่ม) โรงเรียนเอกชนในปัจจุบันไม่ค่อยส่งเสริมเท่าที่ควร โดยอ้าง เหตุผลว่า ครูที่ได้รับการอบรมหรือศึกษาต่อจนสำเร็จมักจะลาออก สอบเข้าทำงานในโรงเรียน รัฐบาล เป็นเหตุผลหลักรองลงมา คือ ควรกำหนดชั่วโมงสอนให้ครูพอเหมาะ (8 เล่ม) และการจัดให้บริการน้ำดื่ม อาหารกลางวัน จัดห้องพักครู จัดนันทนาการปศุภาคเรียนให้ครู ปรับปรุง ด้านสวัสดิการของโรงเรียน (8 เล่ม) วางระเบียบพิจารณาเงินเดือน อัตราเงินเดือนไม่ต่ำกว่าวุฒิ (6 เล่ม) จัดห้องสมุด ศูนย์บริการทางวิชาการให้ครูใช้ค้นคว้าและจัดอุปกรณ์การสอน ให้เพียงพอแก่ครู (5 เล่ม) ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารโรงเรียนเหล่านี้ ควรที่จะส่งเสริมครู ในด้านการส่งครูเข้ารับการอบรมทุกครั้งทางกระทรวงศึกษาธิการได้จัดขึ้นและประกาศรับ สมัครเข้ารับการอบรม เท่าที่ผ่านมาจะจัดให้มีขึ้นระหว่างปีภาคเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่มีผล กระทบต่อการขาดงานของครู ส่วนการกำหนดชั่วโมงสอนควรพอเหมาะ เพื่อที่ครูจะได้มี เวลาเตรียมการสอนและตรวจงานของนักเรียน การจัดบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ให้แก่ ครู เช่น ห้องพักครูสำหรับทำงาน บริการน้ำดื่ม จัดห้องสมุด อุปกรณ์การสอนให้เพียงพอสำหรับ ครูใช้ประกอบการสอน และอัตราเงินเดือนครู ผู้บริหารควรปฏิบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ เพื่อสร้างเสริมกำลังใจแก่ครูในโรงเรียนของตน

3.3 ข้อเสนอแนะให้ปฏิบัติต่อสำหรับครู พบว่า มีงานวิจัยที่ให้ข้อเสนอแนะแก่ ครูไม่มากนัก (8 เล่ม) ในจำนวนนี้ได้เสนอแนะให้ครูเป็นผู้ที่ควรศึกษาหาความรู้ เทคนิค การสอนอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนและวิทยฐานะของครู (7 เล่ม) ครูควรคิดว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นกุศล (2 เล่ม) ไม่ท้อแท้ละเลยการปรับปรุงตนเอง ปฏิบัติ งานอย่างเต็มความสามารถ (1 เล่ม) ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน ได้ (1 เล่ม) ข้อเสนอแนะเหล่านี้ควรที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติตามอยู่เสมอ เพื่อให้การเรียนการสอน ของครูประสบความสำเร็จ การที่นักเรียนเรียนดีที่ทำให้ครูเกิดความภาคภูมิใจ เป็นการสร้าง ขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นในตัวของคุณครูด้วยสักทางหนึ่ง

3.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ พบว่า มีเพียงเล่มเดียวได้เสนอแนะไว้ในเรื่องสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชน ควรมีการจัดประชุมสัมมนาระหว่างครูที่สอนในวิชาเดียวกัน เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการสอนต่อไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าปัจจุบันสมาคมต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนทั้งหมดมี 7 สมาคม คือ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย สมาคมโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาแห่งประเทศไทย สมาคมสหพันธ์โรงเรียนราษฎร์ สมาคมทศกาศทอลิกแห่งประเทศไทย สมาคมศึกษาสัมพันธ์ สมาคมคริสตจักรในประเทศไทย และสมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดประชุมสัมมนาระหว่างผู้บริหารโรงเรียน บางสมาคมเท่านั้น ที่จัดร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการในรูปการอบรมครูระยะสั้น จึงควรส่งเสริมการจัดประชุมสัมมนาครูให้มาก ๆ ยิ่งขึ้นอีก

3.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป พบว่า ข้อเสนอแนะที่เน้นมากคือ ควรมีการวิจัยให้กว้างขวางทุกระดับการศึกษา (5 เล่ม) เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นการวิจัยในสายสามัญศึกษา คือระดับอนุบาล ถึงมัธยมศึกษา และที่เน้นมากคือ ระดับมัธยมศึกษา ส่วนการศึกษาในสายอาชีวศึกษามีงานวิจัยศึกษาไว้เพียง 1 เล่มเท่านั้น ข้อเสนอแนะรองลงมาคือ ควรมีการวิจัยปัญหาด้านสวัสดิการในส่วนภูมิภาค เพราะงานวิจัยที่ทำการศึกษารวบรวมเป็นครูในกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นยังเสนอแนะให้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกำลังขวัญของครูให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ศึกษาเปรียบเทียบขวัญของครูในกรุงเทพฯ กับขวัญของครูในภูมิภาค การวิจัยควรใช้คำถามแบบปลายเปิดร่วมกับการสัมภาษณ์และการสังเกต ควรศึกษาถึงความเห็นเกี่ยวกับขวัญของครูโรงเรียนเอกชน โดยกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นิสิต นักศึกษาที่ออกไปเป็นครู ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนทั่วไป จะได้ทราบทัศนคติจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการหาแนวทางสำหรับส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ :-

1. ปัจจัยต่าง ๆ ในแต่ละมิติที่ก่อให้เกิดขวัญในการปฏิบัติงานของครูทั้งโครงสร้างจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่จะนำไปใช้บริหารงาน การแก้ปัญหาคความขัดแย้งและขวัญในการปฏิบัติงานของครู ควรมองในแง่ต่าง ๆ ไม่ควรมองเฉพาะการช่วยเหลือด้านการเงินเพียงอย่างเดียวถึงผลของการวิจัยนี้

2. รัฐควรจัดอบรมหรือสัมมนาผู้บริหารเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการบริหารงานของโรงเรียนที่ถูกต้องยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ให้กับผู้บริหารโรงเรียนทั้งสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาทุกระดับชั้น

3. รัฐควรส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่สามารถจัดให้มีระดับมาตรฐานที่ดี ซึ่งส่วนใหญ่มีการบริหารงานอยู่ในรูปของมูลนิธิมากกว่าส่วนบุคคล

4. รัฐควรวางแนวทางส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนจัดสวัสดิการด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินเดือนและความช่วยเหลือจากรัฐ แก่ครูให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อเสริมกำลังขวัญของครู

5. รัฐควรมีเจ้าหน้าที่เพียงพอดูแลสอดส่องทุกข์สุขของครู และดูแลให้ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

6. เนื่องจากปริมาณงานวิจัยด้านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ส่วนมากเป็นด้านนักเรียนและด้านครูยังมีไม่มากนัก สำนักงานฯ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับครูโรงเรียนเอกชนให้มากขึ้น

7. จากลักษณะของการวิจัยที่ศึกษาพบว่า งานวิจัยด้านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีลักษณะเป็นงานวิจัยแบบบรรยายในลักษณะศึกษาสำรวจสภาพปัญหาอย่างกว้าง ๆ โดยทั่วไปและส่วนมากศึกษาในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น สำนักงานฯ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุและแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาด้านเอกชนให้ละเอียดลึกซึ้ง และครอบคลุมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย กำลังขวัญของครูในภูมิภาคซึ่งมีสภาพต่างจากกรุงเทพมหานครในระดับการศึกษาอื่น ๆ ที่ยังไม่มีการศึกษาให้เพิ่มมากขึ้น

2. ควรมีการวิจัยกำลังขวัญของครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะสามสี่ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมีประมาณกว่า 300 โรงเรียน ซึ่งงานวิจัยเดิมได้ทำการศึกษาไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 เฉพาะในกรุงเทพมหานคร และมีเพียงเล่มเดียวเท่านั้น

3. ควรมีการวิจัยองค์ประกอบ (ตัวแปร) ที่ยังไม่มีผู้ศึกษาไว้ และควรมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งระบบโครงสร้างที่ก่อให้เกิดขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนด้วย

4. ในการกำหนดคำคุณศัพท์อธิบายระดับขวัญนั้น ควรพิจารณาที่จะใช้คำว่า ขวัญดี/ขวัญไม่ดี แทนคำว่า ขวัญสูง/ขวัญต่ำ ดังที่ปรากฏในรายงานการวิจัยเป็นจำนวนมากขณะนี้